

NÁVRAT ŽÁKŮ DO ŠKOL METODICKÉ DOPORUČENÍ (PEDAGOGICKÁ ČÁST)

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Praha, 31. 3. 2021

MANUÁL NÁVRAT (PEDAGOGICKÁ ČÁST)

OBSAH

Úvod.....	2
1. Příprava na návrat do školy	3
1.1. Komunikace vedení školy se zaměstnanci	3
1.2. Komunikace pedagogů s žáky	3
1.3. Komunikace s rodiči	4
2. Zpátky ve škole.....	5
2.1. Adaptační období.....	5
2.2. Žáci, kteří se nezapojovali.....	6
2.3. Varovné signály.....	7
2.4. Věnujte pozornost pedagogům, také oni se vracejí	8
2.5. Spolupráce s rodiči.....	8
3. Jak pracovat se vzdělávacím obsahem.....	9
3.1. Reflexe distanční výuky.....	10
3.2. Příprava plánu výuky na zbývající období školního roku	11
3.3. Rotační výuka.....	11
3.4. Přizpůsobení výuky potřebám žáků.....	11
3.5. Specifická doporučení pro střední školy.....	12
3.6. Realizace preventivního programu školy.....	12
3.7. Podpora pohybových aktivit	13
3.8. Úpravy ŠVP pro rok 2021/2022	13
4. Průběžné a závěrečné hodnocení	14
4.1. Průběžné hodnocení.....	14
4.2. Celkové hodnocení na konci školního roku	15
4.3. Související právní předpisy.....	16
5. Doporučení pro činnost školních družin a klubů	18

ÚVOD

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s **Českou školní inspekcí** a **Národním pedagogickým institutem** připravilo pro základní školy, střední školy a konzervatoře metodické doporučení k opětovnému zahájení prezenční výuky a adaptaci žáků ve škole.

Cílem metodického doporučení je pomoci školám **nastavit pravidla a připravit plán nejenom pro adaptační období, ale také pro pedagogickou práci v posledním čtvrtletí tohoto školního roku**. Metodika přináší důležité informace a doporučení pro ředitele, jejich zástupce i jednotlivé pedagogy, **jak se škola na návrat žáků může připravit**, jak na něj připravit rodiče a především samotné žáky. Druhá kapitola se věnuje **adaptačnímu období**, které sice může být pro různé skupiny a žáky různě dlouhé, ale ve všech případech je naprosto nezbytné. Třetí kapitola se zaměřuje na **pedagogickou práci** učitelů, na identifikaci potřeb žáků, rozvržení vzdělávacího obsahu a výběr efektivních postupů a metod pro následující období. V kapitole k **hodnocení** naleznete informace a doporučené postupy nejenom k průběžnému hodnocení, ale také k celkovému hodnocení na vysvědčení.

Přestože metodika nemůže obsáhnout specifické podmínky a možnosti jednotlivých škol, pedagogů i žáků, představuje obecně platná doporučení i konkrétní tipy, které mohou významným způsobem přispět k úspěšnému obnovení prezenční výuky, a to jak s ohledem na pedagogický proces, tak především s ohledem na duševní zdraví a potřeby žáků i pedagogických pracovníků.

Toto metodické doporučení je součástí kompletní sady materiálů, které MŠMT připravilo pro období návratu dětí, žáků a studentů k prezenční výuce, a zaměřuje se pouze na adaptační a pedagogickou část. Protiepidemická opatření, pokyny k testování na přítomnost COVID-19, informace o jednotlivých fázích návratu do škol naleznete v jednotlivých materiálech této kompletní sady.

- **Informativní části** (označené piktogramem **I**) – v těchto pasážích MŠMT informuje o některých zásadních skutečnostech, odkazuje na jiné zdroje informací, stanoviska jiných správních úřadů apod.
- **Doporučující části** (označené piktogramem **D**) – v těchto pasážích MŠMT metodicky podporuje školy.
- **Závazné části** (označené piktogramem **S**) – v těchto pasážích MŠMT poskytuje informace o souvisejících závazných pravidlech vycházejících z platných právních předpisů, které v dané souvislosti považuje MŠMT za stěžejní.

1. PŘÍPRAVA NA NÁVRAT DO ŠKOLY

I Bezprostředně po návratu do školy budeme stěží hledat člověka, který by nebyl pandemií a opatřeními proti ní nějak zasažen. **Prožitá zkušenost se nedá odsunout „na potom“ a je třeba s ní počítat a pracovat i při návratu do školy.** To platí pro **zaměstnance, žáky i jejich rodiče.** Návrat do škol po tak dlouhé době bude přinášet nové a leckdy náročné situace, otevírat otázky, které je dobré si předem uvědomit, a předejít tomu, aby se z nich zbytečně staly další stresory. Na obnovení prezenční výuky se většina žáků i pedagogů velmi těší a do školy přijdou s velkými očekáváními. Je třeba se dobře připravit, aby vše proběhlo pokud možno hladce a nenaplněná očekávání nevedla k další frustraci a ztrátě chuti do další práce.

1.1. Komunikace vedení školy se zaměstnanci

- D** Nutným předpokladem úspěchu je, aby všichni měli **včas potřebné informace.** Připravte první informace k návratu písemně a rozešlete je všem zaměstnancům, pedagogickým i nepedagogickým, zorganizujte (on-line) poradnu, které se zúčastní všichni zaměstnanci, i ti, kteří se nebudou vracet do školy v první fázi.
- D** Společně naplánujte organizaci provozu školy, protiepidemická opatření a personální kapacity potřebné pro jednotlivé etapy návratu žáků.
- D** V pedagogickém sboru **reflektujte zkušenosti z distanční výuky,** vyhodnoťte, které postupy se ukázaly jako efektivní a které nikoli¹. Hledejte prvky distanční výuky, které může být vhodné integrovat i do prezenční či rotační výuky a přípravy na ni, a to jak z pohledu žáků, tak z pohledu pedagogů. Více viz kapitola „Reflexe distanční výuky“.
- D** Společně stanovte **hlavní pravidla a postupy adaptačního období,** která budou dodržovat všichni, např. zařazování třídnických hodin, venkovní aktivity, doba, po kterou se práce žáků nebude známkovat ani ověřovat písemným nebo ústním zkoušením, přístup k žákům, kteří se nezapojovali do distanční výuky atd. Je důležité, abyste v zásadních věcech postupovali jednotně a pedagogové se s tímto společným postupem ztotožnili.
- D** Připravte **seznam důležitých kontaktů,** na které se mohou učitelé obracet s žádostí o odbornou konzultaci, pomoc – školní poradenské pracoviště, školské poradenské zařízení, psychologická podpora NPI ČR², neziskové organizace v regionu atp.
- D** Jednotliví zaměstnanci mohou návrat do škol prožívat různě, někteří mohli projít traumatizujícími událostmi v rodině, jiní mohou být vyčerpaní z období, kdy museli skloubit práci z domova a péči o rodinu, u některých může být vyčerpání způsobeno extrémním nasazením v době distanční výuky. Velmi užitečné může být obzvláště v tomto období **zajistit pedagogům možnost supervize, mentoringu či koučovacích rozhovorů.** Pomocí s hledáním vhodných poskytovatelů těchto služeb vám mohou koordinátoři MAPů či KAPů, pracovníci NPI ČR, ŠPZ či neziskové organizace.

1.2. Komunikace pedagogů s žáky

- D** Ještě před samotným návratem do školy hovořte při **on-line třídnických hodinách** se žáky o tom, jak se škola na jejich návrat připravuje, jak bude prezenční či rotační výuka pojata a v čem se bude vyučování lišit od toho, co běžně znají. Vysvětlíte jim, v čem jsou přínosy jejich návratu do škol, jak lze následující období využít, aby bylo pro všechny užitečné a prospěšné.
- D** Plány na následující týdny je vhodné pro žáky vizualizovat, včetně toho, co kdy bude očekáváno, např. formou rozpisu s obrázky nebo piktogramy reprezentujícími jednotlivé aktivity pro snadnější zapamatování. Přehledná prezentace požadavků a plánů prostřednictvím infografik je pro toto období nevhodnější formou. **Předvídatelnost** (žáci vědí a mohou se kdykoliv ujistit o tom, co je čeká) **výrazně snižuje stres a posiluje pocit bezpečí.**

¹ Můžete vytvořit např. on-line dotazník a nad výsledky pak společně diskutovat.

Inspiraci je možné čerpat např. od ZŠ Ludgeřovice <https://bit.ly/3u5rHtx> a sebehodnocení pedagogů <https://bit.ly/3m3CTEj>

² <https://koronavirus.edu.cz/psychologicka-pomoc>

- D** Žáci, obzvláště ti starší, často sledují aktuální dění v médiích, kontroverzní postoje nejrůznějších aktérů. Je pravděpodobné, že někteří z nich se setkali s dezinformacemi. Podejte jim **srozumitelné a jasné informace**, jaký je plán návratu vaší školy, jak jsou nastavená pravidla, jaká opatření je nutné dodržovat a proč.
- D** **Naplánujte se žáky činnosti, které budete v rámci adaptace společně dělat**, můžete je rozdělit do týmů a nechat každý tým připravit pro spolužáky nějakou aktivitu. Tímto způsobem můžete například také shrnout a zopakovat probrané učivo s využitím prvků vrstevnického učení.
- D** Dejte žákům **prostor vyjádřit obavy, položit otázky**. Na on-line třídnickou hodinu můžete přizvat také školního psychologa, výchovného poradce nebo školního metodika prevence.
- D** V posledním týdnu distanční výuky **nezadávejte nové úkoly**, zaměřte se s žáky na to, aby byly pokud možno splněny všechny předchozí úkoly a aktivity. Všem se bude začínat ve škole lépe bez restů, s „čistým štítem“. Pokud je nesplněných úkolů příliš, stanovte priority a domluvte se s konkrétními žáky na individuálním harmonogramu jejich odevzdávání.
- D** **Společně reflektujte distanční výuku**³, co žákům vyhovovalo, co pro ně bylo těžké. V rámci rotační výuky či případných karantén se bude třída k distanční výuce opět vracet. Hovořte s žáky o tom, co je možné nastavit lépe, dělat jinak. Nezapomeňte společně s žáky hledat také to, co by naopak rádi přenesli i do prezenční výuky ve škole či domácí přípravy na ni.
- D** Ujistěte své žáky, že jim bezprostředně **po návratu do školy nehrozí tresty, špatné známky, písemné práce** ani nedobrovolné zkoušení. S vlídnou důsledností požadujte splnění povinností, informujte je věcně o logických důsledcích, které případné nesplnění bude mít, ale vyvarujte se výhrůžek a zastrašování. Žáci by se měli vrátit do bezpečného prostředí.
- D** **Úsilí vložené do přípravné fáze se vám vrátí při adaptaci a další práci ve škole!**

1.3. Komunikace s rodiči

- D** **Informujte rodiče** o tom, jak bude návrat do školy vypadat, co je třeba připravit, co se od dětí (ne)bude v rámci adaptace vyžadovat a jak mohou k úspěšné adaptaci dětí přispět sami rodiče. Popište rodičům, co je cílem následujících týdnů, na co budete klást důraz. Rodiče by měli být informováni o organizačních změnách, úpravách rozvrhů, průběhu vzdělávání, způsobech hodnocení atd.
- D** Domluvte se, které informace bude rodičům sdělovat **vedení školy** a které jim předají **třídní učitelé**. Informace je potřeba dobře strukturovat, komunikovat je jasně a srozumitelně a především jednoduše. Nabídněte rodičům možnost položit doplňující otázky. Zvažte možnost uspořádat pro rodiče před návratem žáků do škol **on-line třídní schůzky**.
- D** Pokračujte v intenzivní komunikaci s rodiči žáků. Informujte je, jakým způsobem, případně jak často s nimi budete komunikovat i po obnovení prezenční výuky. Nadále informujte rodiče o všem potřebném.
- D** Informujte rodiče o možnosti **individuálních konzultací** s učiteli a pracovníky školního poradenského pracoviště. Nabídněte pomoc i potřebné kontakty.
- D** Velmi důležitá je **zpětná vazba od rodičů** na období distanční výuky. V jejím získávání a vyhodnocení vám může pomoci např. on-line dotazník⁴.

³ Zpětná vazba od žáků – příklady on-line dotazníků pro inspiraci:

ZŠ Šlapanice <https://bit.ly/3w6Vcx7>

ZŠ Jičín – distanční výuka <https://bit.ly/3rwyScA>; ZŠ Jičín – konkrétní předměty <https://bit.ly/2PFvSgl>

⁴ Zpětná vazba od rodičů – příklady on-line dotazníků pro inspiraci:

ZŠ Doubrava <https://bit.ly/3rqC3Tn>

ZŠ České mládeže <https://bit.ly/2PCX53W>

ZŠ Šlapanice <https://bit.ly/3IXPF7r>

ZŠ Jičín <https://bit.ly/31oV3af>

ZŠ Ludgeřovice <https://bit.ly/39mF54M>

ZŠ Klánovice <https://bit.ly/3rzuedY>

- D** Požádejte rodiče, aby vás informovali, pokud dítě v uplynulém období prožilo **traumatizující událost**, ztrátu blízké osoby atp., abyste mohli společně domluvit citlivý přístup k dítěti a postup adaptace s ohledem na jeho potřeby.⁵
- D** Pokud rodiče nesouhlasí s vládními opatřeními či protiepidemickými nařízeními, zprostředkujte jim informace, které od MŠMT máte, a ujistěte je, že postupujete dle pokynů ministerstva. **Není vaší povinností obhajovat rozhodnutí nadřízených orgánů, hledat argumenty, absolvovat nekonečné nekonstruktivní rozhovory.** Vaší odpovědností je řídit organizaci, dodržovat aktuálně platná opatření a zajistit vzdělávání žáků v souladu s platnou legislativou. Rodiče můžete odkázat na informační linky příslušných orgánů (MŠMT, ministerstvo zdravotnictví), kde pracují vyškolení odborníci, kteří jejich dotazy zodpoví.

2. ZPÁTKY VE ŠKOLE

2.1. Adaptační období

- I** Cílem adaptačního období je poskytnout žákům i pedagogům potřebné podmínky pro postupný návrat k běžné prezenční výuce, **minimalizovat stresové situace a vytvořit bezpečné prostředí**, ve kterém je prostor jak pro **posilování vzájemných vztahů**, tak pro pozvolné obnovování pracovních návyků. Slouží k propojení dosud odločených světů, vzájemné informovanosti a plánování, k identifikaci problémů, které by mohly ohrozit úspěšný návrat do škol.
- I** Adaptační období může v závislosti na podmínkách vaší školy trvat **různou dobu** a jeho průběh se může lišit také mezi jednotlivými třídami, žáky i pedagogy.
- D** Je nutné, aby intenzivním **adaptačním procesem prošla každá třída** po návratu do školy, a to v minimální délce jednoho týdne. Avšak i po tomto adaptačním týdnu je třeba, aby byly adaptační prvky dále realizovány, nejlépe po zbytek celého školního roku. Je pravda, že mnoho věcí se v tomto školním roce nestihlo a již nestihne, a mnozí učitelé mohou být pod velkým tlakem ve snaze využít veškerý čas na dohnání zameškaného. Primárně je však důležité věnovat dostatečný čas úspěšné adaptaci žáků, a to i za cenu redukce učiva či jeho přesunutí do dalšího ročníku. Na zdárné adaptaci totiž záleží i následný vzdělávací pokrok žáků.
- D** Pro první adaptační týden doporučujeme **upravit školní rozvrh, zařadit do programu aktivity na posilování vztahů, komunikace a spolupráce a aktivity na podporu seberegulace**. Věnujte dostatek času tématům souvisejícím s duševním zdravím, skutečnosti, že je přirozené, když se necítíme po psychické stránce dobře, tak jak nám někdy není dobře fyzicky, a kam se můžeme obrátit o radu a pomoc. Část aktivit doporučujeme realizovat venku, pokud pro to škola má podmínky.
- D** Třídní učitelé, případně také asistenti pedagoga, by měli v adaptační době strávit **co nejvíce času ve své třídě**. Budou tak moci dobře sledovat reakce žáků na stres, podpořit znovu navazování kontaktů a pracovat s třídou jako kolektivem. Je důležité, aby zvláště v tomto období byli všichni pedagogové připraveni citlivě odpovídat na nejrůznější dotazy svých žáků.
- D** Zařazujte pravidelně třídní setkání/třídnické hodiny. Zpočátku každý den, v průběhu následujících týdnů pak **alespoň 1-2x týdně**. Nemusí se jednat o celou vyučovací hodinu, může stačit i 15 minut. Je však důležité pravidelně vytvářet prostor, aby každý žák mohl mluvit o tom, jak situaci vnímá, co prožívá, co potřebuje. V prvním adaptačním týdnu je vhodné mluvit o tom, v čem žákům distanční výuka vyhovovala a co bylo naopak těžké, na co se nejvíce těšili, co všechno by ve škole chtěli zažít, čeho se obávají a s čím by chtěli pomoci.
- D** Pokud se na danou třídu bude vztahovat **rotační výuka**, je třeba v rámci prvního prezenčního týdne věnovat dostatečný prostor výše popsaným adaptačním aktivitám, které by však měly být v přiměřené míře zařazovány v průběhu rotační výuky v každém prezenčním týdnu ideálně na začátku každého vyučovacího dne, minimálně vždy v pondělí a v pátek.

⁵ Poradenství pro školy zaměřené na téma ztráty osoby blízké poskytuje <https://poradna-vigvam.cz/pro-skoly/>

- D** Zejména na 2. stupni ZŠ a SŠ bude vzhledem k plánované rotační výuce potřebná intenzivní spolupráce a **koordinace aktivit vyučujících jednotlivých předmětů s třídním učitelem.**
 - D** Připravte žákům krátké shrnutí situace včetně cílů a plánů školy pro následující týdny – pro některé žáky může být složité se zorientovat v tom, co se děje. Předvídatelnost následujícího dění je pro ně zvláště v tomto období velmi důležitá. Vytvořte dostatečné příležitosti pro **individuální rozhovory se žáky.**
 - D** Součástí adaptačního období mohou být vedle adaptačních aktivit i vzdělávací činnosti, je však vhodné zaměřit je spíše na opakování a shrnování a dát žákům dostatečný prostor k tomu, aby si sami v bezpečném prostředí ověřili své znalosti dovednosti (autoevaluace), např. prostřednictvím **skupinové práce, vzájemného učení**, vhodných digitálních nástrojů, které znají z distanční výuky (zábavné nehodnocené kvízy, únikové hry atp.), či pomocí učebních pomůcek, které umožňují žákům **pracovat s chybou.** Je vhodné dát žákům prostor pro to, aby sdělili, který vzdělávací obsah potřebují dovysvětlit nebo dodatečně procvičit.
 - D Minimálně v průběhu prvního adaptačního týdne by měla platit zásada, že žáci nejsou ústně ani písemně zkoušeni, neprobíhá známkování ani jiná forma sumativního hodnocení a nejsou zadávány domácí úkoly. Doporučujeme však tuto zásadu aplikovat optimálně 2-3 týdny.**
 - D** Pokud na žácích pozorujete **zvýšenou únavu a nesoustředěnost**, střídejte typy činností, zařazujte pravidelně krátké (několikaminutové) relaxační aktivity v průběhu výuky, máte-li pro to podmínky, umožněte žákům o přestávce pohyb na čerstvém vzduchu či přímo realizujte společné aktivity venku, viz kapitola „Podpora pohybových aktivit“.
 - D** Období výuky na dálku jistě vnuklo žákům nové nápady a může se stát, že budou **testovat hranice** toho, co teď je a není možné. Je důležité znovu zopakovat třídní pravidla, jejich opodstatnění, případně přidat nová, která reflektují zkušenosti uplynulých měsíců a potřeby žáků po návratu. Osvědčuje se, pokud s žáky očekávané chování nacvičujeme (není připomenuto pouze slovně).
- D** Často se mluví o žácích, kterým distanční výuka nevyhovuje a potřebují se vrátit do školy. Avšak je pravděpodobné, že **některým žákům naopak vyhovovalo distanční vyučování více než ve škole** a po návratu mohou mít problémy nejen se sociální adaptací, ale i se samotnou výukou. Nezapomínejte ani na tyto žáky, přizpůsobte tempo jejich adaptace, nabídněte jim možnost hovořit o svých obavách a společně hledejte vhodné způsoby podpory.
 - D** Pokud se někteří **žáci do aktivit nechtějí zapojovat**, nechtějí sdílet s ostatními, nevyžívají nabídky k rozhovorům či konzultacím, zpozorněte, ale žáka **nenuťte.** Vytvářejte příležitosti, nabídky, ujistěte se, že **žák ví, na koho se může obrátit, kdyby potřeboval pomoc.** Někteří žáci potřebují čas. Pokud by se v průběhu adaptačního týdne situace nelepšila, pozorujte, zda se neobjeví „varovné signály“, viz další kapitola.
 - D** Věnujte všem podnětům, otázkám i výpovědím žáků odpovídající pozornost a zároveň žáky ujistěte, že vše společně zvládnete. **Nebojte se požádat o radu kolegy či odborníky**, pokud si v některých situacích nebudete jistí, jak správně reagovat.

2.2. Žáci, kteří se nezapojovali

- I** Vzdělávání distančním způsobem bylo při zákazu osobní přítomnosti ve školách pro žáky povinné. Přesto se však některé nedařilo do výuky na dálku dostatečně zapojit, a to z nejrůznějších důvodů. Po návratu do škol je efektivnější **zaměřit se na řešení aktuální situace spíše než na to, proč se žák nezapojoval.**
- D** V první řadě je potřeba s takovým žákem navázat **osobní komunikaci v bezpečném prostředí.** Hrozba špatnými známkami či sankcemi může úspěšnou adaptaci zásadním způsobem ztížit. Vhodné může být zapojení školního psychologa, výchovného poradce či jiné osoby, kterým žák důvěřuje. Důležité je ubezpečit se, zda žákovi v domácím prostředí **nehrozí žádné nebezpečí** a zda v uplynulých měsících neprošel **traumatizujícími událostmi**, které by vyžadovaly odbornou pomoc.
- D** Rozhovory se žákem **orientujte na řešení** – společně popište situaci, jaká aktuálně je (např. zeměpisu jsem se vůbec nevěnoval, nemám vypracované žádné úkoly), i cíle, kterých je třeba dosáhnout (dopracovat vybrané úkoly a odevzdat je). Následně spolu se žákem hledejte možné cesty, jak cíle dosáhnout (pomoc spolužáka, vypracování v družině, individuální konzultace). **Čím více se do jejich navrhování zapojí sám žák, tím větší je šance na úspěch.** Stanovte si konkrétní postup a termíny průběžné kontroly. Dlouhé termíny splnění sice na první pohled působí pro

žáka lákavě, ale pravděpodobně je jen těžko dodrží. Průběžná kontrola postupu může významně pomoci při obnově pracovních návyků.

- D** Zohledněte, že nemusí být v silách žáka zpětně dopracovávat všechny úkoly, které se nahromadily. Priorizujte! **Stanovte, co je pro další studium nezbytně nutné doplnit, aby bylo možné navázat.** Pokud je takových úkolů mnoho, připravte se žákem individuální plán. V některých případech nemá smysl, aby žák pokračoval v osvojování si nového vzdělávacího obsahu bez předchozí návaznosti. Můžete sepsat s žákem plán, jak v týdnech zbývajících do konce roku budete postupovat. **Cíle musí být přiměřené a pro konkrétního žáka splnitelné.** Není cílem vyplnit všechna cvičení, ale prokázat, že žák učivu rozumí a splňuje očekávaný výstup. Méně může být v takové situaci více!
- D** **Neodevzané úkoly neznámkuje**, nýbrž je označte jako **nesplněné/nehodnocené**. Držte se zásady, že hodnotíte pouze odevzané úkoly. Pětka za neodevzaný úkol není na místě. Umožněte žákovi splnit přiměřené úkoly podle výše navrženého individuálního plánu a na jejich základě získáte podklady pro jeho hodnocení.
- D** Pro podporu motivace a získání zájmu takového žáka využijte pestrou paletu forem práce, **vyvarujte se jednotvárnosti, mechanického opisování z učebnice, neustálého vyplňování v pracovním sešitě.** Hledejte společně se žákem typy úloh a aktivit, které vedou k cíli, a přitom žákovi nejlépe vyhovují. Využívejte potenciál formativní zpětné vazby, která popisuje, co konkrétně může žák dělat, aby dosáhl pokroku.

2.3. Varovné signály

I Dlouhodobý nadměrný stres negativně působí na dětské duševní zdraví a významným způsobem může přispět k rozvoji duševního onemocnění. I samotná pandemie a s ní spojená omezení působí nadměrný stres, který negativně doléhá na děti a může být spouštěčem **psychických obtíží**. U dětí a dospívajících se mohou **objevovat pocity bezmoci, úzkosti či bezvýchodnosti, se kterými si neví rady** a mohou se s nimi vyrovnávat nevhodnými způsoby (např. sebepoškozováním, kontrolou příjmu potravy, agresivitou, nadměrným hraním či trávením času na sociálních sítích apod.). Častou reakcí je také apatie a ztráta chuti do života. Děti i dospívající mají na rozdíl od dospělých omezenější prostředky k vyrovnávání se s dlouhodobým stresem, který negativně působí na jejich stále se ještě vyvíjející centrální nervovou soustavu. Proto je zcela zásadní **včasné zajištění potřebné podpory**.

I Varovné signály naznačující ohrožení dítěte, kterým je třeba věnovat pozornost:

- pravidelně se nezapojuje do činností ve třídě;
- neodevzdává zadané úkoly;
- v chování se opakovaně objevuje nepozornost, nízká motivace, zamlklost, agrese, vzdor...;
- často a nevhodným způsobem vyžaduje nadměrnou pozornost učitele;
- neadekvátně reaguje na běžné podněty (např. pláčem, podrážděností, agresí);
- často projevuje smutek, lítost, obavy, působí uzavřeně, odmítá komunikovat;
- není možné ho zajmout ani nevšedními aktivitami ve třídě;
- v pravidelných krátkých intervalech kontroluje (často nevědomky) mobilní telefon;
- nemá dostatečnou podporu nebo dohled rodiny adekvátní svému věku;
- projevuje úzkostné reakce i v přítomnosti dalších osob;
- zvyšuje se nezájem o sociální interakci se spolužáky nebo učitelem;
- dává najevo, že je „špatný“ nebo že zná/má určité tajemství;
- má časté fyzické obtíže (např. bolesti břicha, hlavy, zvracení, nechutenství...);
- projevuje sexuální chování, které není přiměřené jeho věku.

D Při identifikaci ohrožení dítěte a hledání nejvhodnější podpory je užitečné spolupracovat s odborníky a vycházet z již zpracovaných doporučení, nástrojů a metodik.

- D** O projevech dítěte a jeho případném ohrožení je možné se **anonymně zdarma poradit na lince psychologické pomoci NPI⁶ nebo na Lince bezpečí⁷**. Dětem, u kterých pozorujeme výše uvedené projevy, je třeba nabídnout individualizovanou podporu (viz také metodické doporučení k duševnímu zdraví).
- D** Všechny děti by měly být průběžně seznamovány s **možnostmi kontaktování školních poradenských pracovníků** (výchovného poradce, metodika prevence, školního psychologa, školního speciálního pedagoga) nebo specializovaných linek (linka bezpečí, linka důvěry, linka centra Locika⁸). Informace o možnosti využití poradenských služeb žákům opakovaně připomínejte i s ilustrativním popisem situací, ve kterých je vhodné se na poradenské pracovníky obrátit. Zdůrazňujte přitom, že je v pořádku požádat o pomoc, když se necítíme dobře nebo se nám děje něco špatného.

2.4. Věnujte pozornost pedagogům, také oni se vracejí

- I** Průběh adaptačního období by měl počítat **nejen se žáky, ale také pedagogy** (a dalšími zaměstnanci školy). Pro učitele, asistenty pedagogů či vychovatele může být návrat k prezenční výuce poměrně náročný. Pedagogové se vracejí do svých tříd po dlouhé době, nejednou s traumatizujícími zkušenostmi způsobenými dopadem pandemie na jejich blízké či je samotné. Museli sladovat chod domácnosti a zaměstnání na dálku, o problémech s nároky na ovládnutí technologií nemluvě.
- D** Proto je třeba, aby vedení školy na obnovení prezenční výuky pedagogy předem dobře připravilo a i v rámci adaptačního týdne jim poskytlo **podporu a pomoc**. Důležitá je možnost **konzultace nečekaných problémů**, možnost využití odborné rady pracovníků školského poradenského pracoviště či služeb **mentora nebo kouče**.
- D** Zaměřte se na vytváření bezpečného prostředí pro zaměstnance, ve kterém mohou vyjádřit své obavy, nejistoty či požádat o radu nebo pomoc. Pomůže, když si i v tomto náročném období najdete čas na **individuální rozhovory** s kolegy, oceníte jejich práci, úsilí, s kterým se věnovali distanční výuce, rozvoji svých dovedností, komunikaci s žáky, rodiči atp. Zohledněte, pokud jsou někteří zaměstnanci výrazně více vytíženi než jiní, ať již při přidělování dalších úkolů či naopak odměn. Prověřte, zda nemůžete zaměstnancům přispět dalšími benefity např. v rámci čerpání FKSP (vitamíny atp.).
- D** Je pravděpodobné, že období distanční či smíšené výuky odhalilo dlouho odsouvané problémy či přineslo nové – v osobní i profesní oblasti. Většina z nich je jistě řešitelná. V osobní rovině je např. možné využít linek bezplatné psychologické pomoci NPI. V případě **profesního rozvoje** je vhodné aktualizovat plán dalšího vzdělávání. Vzdělavatelé pedagogů jsou připraveni nabídnout kurzy připravující jak na lepší zvládnutí moderních technologií při výuce, tak na didaktiku, nové způsoby hodnocení ve vzdělávání, stejně jako kurzy věnující se řešení problematických situací ve třídě atd. K dispozici je dnes již také celá řada webinářů, on-line kurzů, tutoriálů či výukových videí.

2.5. Spolupráce s rodiči

- I** V období distanční výuky většina škol významně zintenzivnila komunikaci s rodiči, zvláště mladších žáků. Pravidelná výměna informací organizačního rázu byla základní podmínkou úspěšného vzdělávání na dálku. Rodiče však byli také blíže školní třídě svých dětí než kdykoli předtím. Mnozí sledovali vyučování v reálném čase.
- D** Využijte tento přínos pandemie a nadále využívejte komunikační kanály k pravidelné výměně informací s rodiči. Pro zkvalitňování práce školy i samotné vzdělávání žáků je vzájemná komunikace velmi důležitá. Navíc náhlé snížení či dokonce úplně přerušení komunikace ze strany školy by mohlo podpořit nejistotu rodičů, kteří se zcela pochopitelně **obávají například toho, jak jejich dítě návrat do školy zvládne**, zda nebude zaostávat, zda se mu podaří „zapadnout“ do kolektivu, zda nebude ohroženo jeho bezpečí.
- D** Pravidelně informujte rodiče o tom, jaké aktivity na (nadházející) týden plánujete, na co se zaměříte, co je cílem v jednotlivých oblastech. Na konci týdne zhodnoťte, jak se práce ve třídě dařila, zda se vyskytly problematické

⁶ <https://koronavirus.edu.cz/psychologicka-pomoc>

⁷ <https://www.linkabezpeci.cz/>; tel. č. 116 111

⁸ <http://centrumlocika.cz/>

situace a jak jste je společně s žáky řešili. **Požádejte rodiče o zpětnou vazbu**, jak oni vnímají adaptaci svého dítěte, nabídněte jim možnost konzultací i další dostupnou podporu, kterou vaše škola poskytuje.

- D** Pokud vám emoční reakce žáka při vyučování připadají nepřiměřené, pokud se vám s žákem nedaří navázat komunikaci či spolupráci, je určitě na místě kontaktovat rodiče. Nikoli však s poznámkou, nýbrž s prosbou o konzultaci a společné hledání vhodného přístupu a podpory. Rodiče v uplynulých měsících se svým dítětem pravděpodobně strávili více času než obvykle, možná řešili podobné problémy jako teď vy a budou se s vámi moci podělit o cenné zkušenosti, co se ukázalo jako efektivní. **Společně můžete najít řešení, které prospěje všem.** Mějte na paměti, že rodič je váš partner!

Užitečné odkazy:

- [Doporučení MŠMT k distanční výuce a duševnímu zdraví](#)
- [Opatruj se!](#) – web Národního ústavu duševního zdraví
- [Těšíme se do školy](#) – jak podpořit adaptaci po návratu do škol
- [Až se sejdem ve škole](#) – manuál s návrhy aktivit pro jednotlivé věkové skupiny
- [Metodická podpora při znovuotevření škol](#) – konkrétní aktivity a zásady psychohygieny pro učitele
- [Jak podpořit žáky při návratu do školy po COVID-19](#) – praktické tipy pro učitele
- [Jak podporovat duševní zdraví ve třídě](#) – praktické tipy pro učitele
- [Dada-info.cz](#) – portál pro dětskou a dorostovou adiktologii nabízí pomoc při řešení závislostí žáků na digitechnologiích, nomofobii a dalších, spolupráce s odborníky v okolí bydliště
- [Psychologická pomoc NPI pedagogům i rodičům](#), kteří se ocitli v náročné situaci v důsledku koronakrizy
- [Doučování](#) – možnost zapojení studentů pedagogických fakult do doučování žáků ohrožených školním neúspěchem
- [Dítě v ohrožení](#) – jak ho poznat a jak mu pomoci
- [Blázníš? No a?](#) – vzdělávací program pro pedagogy aneb „I učitelé mají své dny“
- [Asociace supervizorů pomáhajících profesí](#) – krátký film o supervizi učitelů
- [Česká asociace pro psychoterapii](#) – seznam certifikovaných psychoterapeutů
- [Všeobecná zdravotní pojišťovna](#) – podmínky získání příspěvku na podporu zvýšení dostupnosti psychosociální podpory

3. JAK PRACOVAT SE VZDĚLÁVACÍM OBSAHEM

§ Školský zákon stanovuje pro vzdělávání **zvláštní pravidla při omezení osobní přítomnosti žáků ve škole**. Pokud z důvodu krizového opatření vyhlášeného podle krizového zákona nebo z důvodu nařízení mimořádného opatření podle zvláštního zákona anebo z důvodu nařízení karantény podle zákona o ochraně veřejného zdraví není možná osobní přítomnost většiny žáků z nejméně jedné třídy ve škole, poskytuje škola dotčeným žákům vzdělávání distančním způsobem.

§ Vzdělávání distančním způsobem škola uskutečňuje podle příslušného rámcového vzdělávacího programu a podle školního vzdělávacího programu, a to **v míře odpovídající okolnostem**.

§ Žáci základní školy, střední školy a konzervatoře jsou povinni se vzdělávat distančním způsobem. Způsob poskytování vzdělávání a hodnocení výsledků vzdělávání distančním způsobem **přizpůsobí škola podmínkám žáka** pro toto vzdělávání.

I Z pohledu plnění vzdělávacích povinností, které stát stanovil v rámcových vzdělávacích programech, zákaz fyzické přítomnosti žáků ve školách a distanční vzdělávání způsobily **nesoulad jednotlivých ŠVP se vzdělávací realitou**. Nebylo možné v plném rozsahu nabídnout ani dosáhnout to, co jednotlivé ŠVP stanovují, a to ani z hlediska obsahu vzdělávání, ani z pohledu metod a forem výuky.

I Řada škol při distanční výuce v souladu s doporučením MŠMT a ČŠI ustoupila od snahy probrat vše, co by standardně učitelé se žáky probírali ve škole, a přistoupila k výběru konkrétních témat a vzdělávacích priorit.

D Nyní je třeba vyhodnotit, zda a v jakém rozsahu byly vzdělávací cíle ŠVP efektivně dosaženy distančním vzděláváním.

3.1. Reflexe distanční výuky

D Podstatná bude po návratu žáků do školy **reflexe distanční výuky**. Škola by měla před návratem i po návratu žáků důsledně reflektovat, jak se jim distanční výuka v kontextu vzdělávacího obsahu dařila. Teprve **na základě této reflexe je pak vhodné přistoupit k plánu na následující období** (viz další kapitola).

D Reflexi distanční výuky je tedy nutné směřovat jak k procesům (průběhu výuky a používaným metodám), tak i funkčnosti ve vztahu ke vzdělávacímu obsahu, rozvoji dovedností i k vzdělávacím potřebám jednotlivých žáků. Ve vztahu k reflexi efektivity distanční výuky směrem ke vzdělávacímu obsahu je vhodné zařazovat aktivity zaměřené na opakování a činnosti umožňující autoevaluaci míry osvojení vzdělávacího obsahu samotnými žáky. Vhodnou aktivitou je i rozhovor s žáky o tom, které učivo potřebují doplnit nebo více procvičit, viz níže. Cílem této evaluace není hodnocení vzdělávacích výsledků jednotlivých žáků ale zjištění, na co se bude třeba ve výuce v následujících týdnech a měsících zaměřit. **Žáci by měli být dopředu informováni, že vzdělávací aktivity v adaptačním období nebudou sloužit k jejich hodnocení známkou, ale ke zmapování toho, v čem žáci potřebují podpořit, a také toho, co bylo v distanční výuce efektivní.**

D Důležitou součástí evaluace distanční výuky je **reflexe žákovská, optimálně prostřednictvím sebehodnocení**. Sebehodnocení je možné strukturovat např. vhodně obsahově zaměřenými otázkami či výroky, které žáci budou hodnotit např. na nějaké škále. Hodnocení by mělo být zaměřeno na využívané metody a formy distanční výuky (co žákům pomáhalo v učení nejvíce a co naopak nejméně) a vzdělávací obsah (subjektivní posouzení dosažení stanovených vzdělávacích cílů – zvládnutí konkrétního učiva nebo osvojení dovednosti). Sebehodnocení dosažení vzdělávacích cílů je vhodné realizovat také prostřednictvím dalších aktivit, např. prostřednictvím skupinové práce, vzájemného učení, vhodných digitálních nástrojů (zábavné nehodnocené kvízy, únikové hry atp.) či pomocí učebních pomůcek, které umožňují pracovat s chybou. Sebehodnocení žáka lze dobře využít jako podklad pro hodnotící rozhovor a pro další podporu žáka. Hodnotící rozhovor může proběhnout i za přítomnosti zákonného zástupce. Vhodnou žákovskou reflexí naopak určitě není vstupní písemný test nebo ústní zkoušení.

D Jedním z vhodných nástrojů pro reflexi žákovských znalostí a dovedností jsou **elektronické testy** zaměřené na různé vzdělávací obory, vzdělávací oblasti i vybrané funkční gramotnosti určené pro žáky základních i středních škol a dostupné prostřednictvím inspekčního systému elektronického testování v **InspIS SET**, který v režimu tzv. školního testování mohou autonomně využívat přímo jednotlivé školy. Tyto testy **není vhodné využívat pro získání podkladů ke klasifikaci, ale pro ověření zvládnutých, resp. nezvládnutých znalostí a dovedností**, na jehož základě pak mohou být stanoveny úpravy vzdělávacího obsahu pro následující období.

I Je pravděpodobné, že na základě komplexní reflexe vyplyne, že jsou třídy a vyučovací předměty, kde

- se vše dařilo, není nic zásadního, co by se nestihlo; i distanční výuka podporovala rozvoj sociálních dovedností žáků a žádné téma či dovednosti žáky neminuly;
- se dařilo jen něco, jsou témata, dovednosti apod., které žáci dobře zvládli, ovšem jiné zřejmě v dostatečné míře osvojeny nejsou;
- se příliš distanční výuka nedařila, ať už z důvodu nízké účasti nebo motivace žáků nebo obtížné komunikace prostřednictvím digitálních technologií nebo i z dalších důvodů.

3.2. Příprava plánu výuky na zbývající období školního roku

I Na základě reflexe situace v jednotlivých třídách je ve zbývajících týdnech tohoto školního roku, pokud to umožňují organizační podmínky, vhodné upravit rozvrh tak, aby byl prostor pro maximální možné vyrovnání nedostatků ve znalostech a dovednostech žáků především v těch předmětech, které jsou pro další vzdělávání stěžejní, případně i v těch, které byly z důvodu úprav v době distanční výuky výrazně redukovány.

1) Určete témata, která:

- nebyla při distanční výuce vůbec probrána;
- byla při distanční výuce významně zredukována;
- jsou v tematickém plánu na zbývající období školního roku.

2) Stanovte pro každé téma nezbytně nutnou hodinovou dotaci.

3) Pokud potřebná hodinová dotace převyšuje hodiny, které máte k dispozici:

- redukuje danou oblast dle výstupů v RVP (neboť ŠVP jsou často výrazně podrobnější než závazné RVP);
- zjistěte, zda není téma/výstup možné propojit/sloučit s podobnou oblastí v jiném předmětu. Mezipředmětová spolupráce s kolegy může být velmi efektivní;
- propojte výstupy v naukových předmětech s realizací výstupů ve výchovných oblastech, využívejte kreativní činnosti při osvojování znalostí a dovedností, propojte předměty do bloků;
- spolupracujte s kolegy ve školní družině či školním klubu. V rámci zájmového vzdělávání může být prostor rozvinout aktivity, na které ve výuce nezbyvá čas;
- pokud výše uvedené nepostačuje, přesuňte téma do následujícího školního roku.

Zásadním kritériem je **nezbytnost daného tématu pro vzdělání a další pokrok žáka a jeho celkový rozvoj.**

3.3. Rotační výuka

D Rotační výuka je specifická. Střídání prezenčního a distančního týdne **vyžaduje dobrou přípravu**. Pokud ve třídě učíte sami, bude plánování o něco jednodušší. Jestliže se na různé předměty střídáte s kolegy, věnujte dostatek času **společné koordinaci**.

D Rozvrhněte si učivo, upravte rozvrh, **přemýšlejte ve čtrnáctidenním rytmu**, nikoli týdenním. Rozmyslete si, která z témat vašeho výukového plánu je vhodnější realizovat při prezenční výuce a která jsou vhodná pro distanční týdny. Je možné rozdělit vzdělávací oblasti také tak, že některé předměty realizujete prezenčně, a naopak jiné v distančním týdnu.

D Je třeba počítat, že **každé pondělí po distančním týdnu bude do jisté míry adaptační**. Na tyto dny plánujte především skupinové aktivity, vrstevnické učení, připravte žákům prostor ke sdílení. Na pátky prezenčního týdne je vhodné zařadit shrnutí a **přípravu témat a úkolů na distanční týden**, aby byl přechod co nejhladší a každý žák věděl, co ho čeká.

D Zkuste zařazovat **aktivity, které prezenční a distanční týdny propojují**. Projekt, který zahájíte v pátek ve škole a žáci dokončí v distančním týdnu, nebo naopak nechte žáky v distančním týdnu připravovat podklady, s kterými budou poté společně pracovat ve škole.

3.4. Přizpůsobení výuky potřebám žáků

D V případě zjištění výraznějších nedostatků u jednotlivých žáků je potřeba věnovat pozornost **individuální podpoře**. Je nutné vyvarovat se toho, aby byla celá výuka zaměřena jen na některé žáky nebo jen na určitou skupinu žáků.

D Pokud ve třídě identifikujete žáka, který ve výrazné míře nedosahuje očekávaných výstupů, a je tak ohrožen jeho další vzdělávací pokrok, doporučujeme bez zbytečného odkladu zahájit **poskytování pedagogické intervence**. Podrobné informace, jak na realizaci pedagogických intervencí naleznete v metodickém doporučení MŠMT⁹.

⁹ <https://www.edu.cz/metodicky-pokyn-k-pedagogicke-intervenci/>

Zvýšenou pozornost a podporu věnujte žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, žákům, kteří nebyli v kontaktu se školou, a žákům, kteří vykazují varovné signály naznačující ohrožení dítěte.

- D** Za všech okolností je třeba v následujících měsících **cíleně podporovat rozvoj každého žáka podle jeho individuálních potřeb**, a to i toho, který vše podstatné zvládl. Vhodným způsobem může být individualizace zadání a učebních úloh pro jednotlivé žáky nebo skupiny. Velmi vhodná bude skupinová práce s různými rolemi žáků, s odlišnými úrovněmi náročnosti atp.
- D** V průběhu distanční výuky si učitelé i žáci osvojili **práci s digitálními technologiemi** při vzdělávání. Doporučujeme stavět na této zkušenosti a v přiměřené míře zařazovat do výuky práci s nejrůznějšími výukovými aplikacemi. Můžete tak relativně snadno individualizovat vzdělávací obsah, metody práce i práci s chybou a sebehodnocení.
- D** Tipy na vhodné didaktické přístupy a metody:
- soustřeďte se na identifikaci toho, **co žáci znají a dokáží, a na tom stavte**, to rozvíjejte – hledání toho, co neumí, může žákům brát motivaci a chuť do práce;
 - co nejčastěji zařazujte **skupinovou práci s prvky kooperace** (spoluodpovědnost jednotlivce za činnost skupiny) – uspokojíte potřebu užít si spolužáky a komunikovat, pomůžete žákům, kteří se obávají chyb a vlastního selhání;
 - podporujte **vrstevnické učení** a peer to peer přístup – žáci mezi sebou si často dokáží vysvětlit problém nečekaně rychle, přínos je oboustranný;
 - nezapomínejte na **dopomoc prvního kroku** – povzbudíte nejisté a minimalizujete prvotní stres;
 - zapojte do učení zkušenosti žáků a jejich **prožitky** – žáci si budou více pamatovat;
 - co nejvíce aktivit realizujte ve **venkovním prostředí** – uspokojíte fyziologické potřeby, učiníte učení zábavnější a snížíte epidemiologické riziko.

3.5. Specifická doporučení pro střední školy

- D** Ve středním vzdělávání, především u oborů vzdělání s odborným výcvikem, je třeba se zaměřit na výuku praktického vyučování a soustředit se na rozvoj klíčových kompetencí, které mají žáci v průběhu studia v daném ročníku získat. V případech, kdy RVP pro střední vzdělávání umožňuje realizaci praktického vyučování v době hlavních prázdnin, doporučuje se realizace v plném rozsahu stanoveném příslušným RVP.
- D** RVP pro střední vzdělávání má do předmětů výchovného charakteru zahrnut vzdělávací obsah, který je shodný nebo příbuzný se vzdělávacím obsahem odborné složky příslušných RVP. Tyto obsahy doporučujeme propojit a již nepřesouvat do následujících ročníků.
- D** Ve středních odborných školách vzhledem k vysokému počtu odučených hodin teoretické složky vzdělávání doporučujeme posílit v co největší míře praktickou výuku.

3.6. Realizace preventivního programu školy

- I** Zkušenosti a praxe v minulém období ukázaly, že během vzdělávání na dálku není možné, aby školy zcela naplňovaly preventivní program školy v plném rozsahu jako v době prezenční výuky. Po návratu do škol je možné realizovat programy primární prevence rizikového chování ve zvýšené intenzitě **z vlastních zdrojů** či v úzké spolupráci s jinými **externími poskytovateli**. Přínosné jsou samozřejmě také třídnické hodiny a další společná setkání učitele se žáky.
- D** Doporučujeme školám věnovat pozornost všeobecné primární prevenci se zaměřením zvláště na **zdravý životní styl, duševní hygienu a duševní zdraví obecně, posilování pozitivních a bezpečných vrstevnických kontaktů**, řešení konfliktů, upevňování pozitivních rodinných vazeb a režimových prvků během dne i týdne. Žáky významně ohrožuje nadměrné a **nebezpečné používání internetu** (nevhodné sociální sítě a hry, nebezpečí kyberšikany a

šikany, sexuálního predátorství, pornografie apod.), proto je vhodné věnovat zvláštní pozornost těmto formám rizikového chování¹⁰.

- D** Školy se mohou obracet se žádostí o poskytnutí programů a aktivit primární prevence rizikového chování a metodickou podporu na školská poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče), Národní pedagogický institut (garanti primární prevence) a další osvědčené poskytovatele těchto programů (např. nestátní neziskové organizace, se kterými škola už v minulosti spolupracovala). Významnou koordinační a metodickou roli sehrává v tomto období **školní metodik prevence**, metodik prevence z pedagogicko-psychologické poradny či krajský školský koordinátor prevence.
- D** Pokud by byla škola opět uzavřena, doporučujeme pokračovat v realizaci programů primární prevence **on-line formou**. Jakmile to bude znovu možné, vrátí se škola k realizaci platného preventivního programu školy prezenční formou s důrazem na přímé interaktivní formy práce se žáky a podporu žáků v období po návratu do školy.

3.7. Podpora pohybových aktivit

- I** Omezení volnočasových a sportovních aktivit ve spojení s dlouhotrvající distanční výukou mají **negativní dopad na pohybové dovednosti žáků, jejich fyzickou kondici, duševní pohodu a zdravý životní styl obecně**.
- I** Je pravděpodobné, že i v jarním období budou významně omezeny sportovní činnosti v uzavřených prostorách a venku bude možné v rámci školních kolektivů realizovat jen ty činnosti, při kterých je možné se pohybovat s ochrannou úst a nosu.
- D** Proto je třeba po návratu žáků do škol pravidelně **začleňovat pohybové aktivity** směřující k podpoře zdraví během každodenního režimu ve školách mimo hodiny tělesné výchovy.
- I** Mezi základní možnosti podpory pohybových aktivit a rozvoje pohybových dovedností žáků i v období pandemie patří především propagace aktivní dopravy do školy, aktivní využívání přestávek, zařazování pohybových chviliek do všech předmětů a výuka v přírodě.
- D** Podrobné informace, konkrétní doporučení i praktické typy na vhodné aktivity a pomůcky naleznete v metodickém **doporučení České školní inspekce „Inspirace pro podporu pohybových dovedností žáků v rámci různých školních aktivit“¹¹**.

3.8. Úpravy ŠVP pro rok 2021/2022

- I** V případě, že v letošním školním roce nebude možné realizovat školní vzdělávací program ve stanoveném rozsahu v souladu s RVP, je možným řešením přesunout některé výstupy a obsahy do dalšího ročníku.
 - Ve vyučovacích předmětech typu český jazyk a literatura, cizí jazyk, matematika a v případě obsahů, které jsou stěžejní pro základní vzdělání, bude vzdělávací obsah, který nebylo z důvodu mimořádné situace možné realizovat, realizován ve školním roce 2021/2022.
 - Je potřeba soustředit se na dosažení očekávaných výstupů stanovených pro uzlové body, tedy pro žáky na úrovni 3., 5. a 9. ročníků základních škol.
 - Ve vyučovacích předmětech **naukového charakteru** může být vzdělávací obsah realizován ve školním roce 2021/2022 nikoli nezbytně v plném rozsahu dle konkrétního ŠVP, ale případně jen v takovém (minimálním) **rozsahu, který je stanoven RVP**. Některé ŠVP totiž rozpracovávají vzdělávací obsah stanovený v RVP do značných podrobností, které v současné situaci není možné postihnout.
 - Ve vyučovacích předmětech **výchovného charakteru**, ve kterých byl v období uzavření škol realizován pouze vybraný vzdělávací obsah dle příslušného RVP, je možné upustit od některých vzdělávacích obsahů, které

¹⁰ Video o tom, jak postupovat, když se žáci setkají s kyberšikanou <https://bit.ly/3u2DmcC>

¹¹ <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Metodicke-doporuceni-Inspirace-pro-podporu-pohybov>

nebyly smysluplně realizovatelné distanční formou, a do následujících ročníků **nepřesouvat všechny obsahy** v rozsahu dle konkrétního ŠVP.

- **Výuka plavání** se realizuje na 1. stupni ZŠ v celkovém rozsahu nejméně 40 vyučovacích hodin. MŠMT vzhledem k významu dovednosti plavat doporučuje výuku plavání přesunout do jiného ročníku, pokud to nelze, je možné ji nerealizovat.

- D** Realizace výše vymezených úprav nemusí být provedena jako úprava ŠVP ve smyslu administrativního zapracování změn do dokumentu (jinak řečeno, aktuální ŠVP se nemusí měnit). Postačí změny ve vzdělávacím obsahu promyslet, realizovat vzdělávání v těchto intencích, a až to bude možné, navázat vzděláváním dle platného ŠVP.
- D** Je samozřejmě třeba zpracovat písemně stručnou **interní evidenci změn**. Zároveň platí, že škola musí být schopna po přijatých změnách zajistit korektní návaznost vzdělávání ve školním roce 2021/2022 dle svého ŠVP. Interní evidence změn ve vzdělávacím obsahu jednotlivých vyučovacích předmětů a ročníků slouží především k tomu, aby ředitel školy mohl pedagogům, žákům i jejich zákonným zástupcům srozumitelně představit provedené změny, a také k tomu, aby pedagogové mohli v prezenční formě vzdělávání plynule navázat. Rozsah a podobu této interní evidence určí ředitel školy.
- D** O provedených úpravách v obsahu, metodách i formách vzdělávání by pak měla škola vhodnými způsoby **informovat žáky a jejich zákonné zástupce**.

4. PRŮBĚŽNÉ A ZÁVĚREČNÉ HODNOCENÍ

- §** Školský zákon umožňuje ve vymezených mimořádných situacích realizovat závazný vzdělávací obsah v míře odpovídající okolnostem. Žáci jsou v uvedených mimořádných situacích povinni se vzdělávat distančním způsobem.
- §** **Způsob hodnocení výsledků vzdělávání distančním způsobem musí škola přizpůsobit podmínkám žáka pro toto vzdělávání.** Vyhláška o základním vzdělávání určuje, že hodnocení výsledků vzdělávání žáků vychází z posouzení míry dosažení výstupů pro jednotlivé předměty školního vzdělávacího programu. Hodnocení je pedagogicky zdůvodněné, odborně správné a doložitelné a respektuje individuální vzdělávací potřeby žáků a případná doporučení školského poradenského zařízení.
- §** **Pravidla hodnocení žáků jsou součástí školního řádu** a obsahují zejména zásady a způsob hodnocení a sebehodnocení výsledků vzdělávání a chování žáků, včetně získávání podkladů pro hodnocení a kritéria pro hodnocení.

4.1. Průběžné hodnocení

- I** Vzdělávání distančním způsobem klade na žáky vysoké nároky v oblasti vnitřní motivace, vytrvalosti, schopnosti organizovat si vlastní čas a přimět se k práci. Na všechny tyto oblasti může mít zároveň výrazný vliv prostředí a podpora rodiny. Žák ze stimulujícího prostředí má pro distanční vzdělávání výrazně odlišné podmínky než žák ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí. V tomto specifickém školním roce je vhodné zaměřit se především na **posilování odpovědnosti žáků za vlastní učení**, práci s časem a plnění svých povinností, neboť tyto dovednosti jsou stěžejním předpokladem (nejenom) pro úspěšné zvládnutí distanční výuky. Důležité je umožnit žákům **identifikovat své silné i slabé stránky, sledovat vlastní pokrok a nalézat vhodné cesty a nástroje pro další rozvoj**.
- D** Doporučujeme ředitelům a pedagogům, aby vzhledem k náročnosti tohoto období pro žáky i jejich rodiny pečlivě **zvážili počet požadovaných podkladů pro hodnocení**, zejména počet známek a množství a rozsah písemných testů a ústního zkoušení.
- D** **Stanovte adaptační období**, v rámci kterého žáci po návratu do školy nebudou klasifikováni. Doporučujeme jeho trvání **v délce 2–3 týdny**. Přestože učitelé mohou mít obavy, že nebudou mít dostatek podkladů k závěrečnému hodnocení, doporučujeme důsledně toto **období „neznámkování“** dodržovat. Žákům je třeba dát dostatečný prostor pro postupnou adaptaci. V tomto období je vhodné zaměřit se především na identifikaci toho, co žáci znají

a umí, a na to navázat, než prostřednictvím testů zjišťovat, co všechno neumí, a dávat za to špatné známky. Případné jiné formy hodnocení žáků v adaptačním období by měly sloužit jako formativní zpětná vazba zaměřená na pokrok či ocenění individuálních úspěchů každého žáka s posílením žákovy vnitřní motivace.

- D Neodevzdané úkoly neznámkuje, nýbrž je označte jako nesplněné/nehodnocené.** Držte se zásady, že hodnotíte pouze odevzdané úkoly, odvedenou práci. Pětka za neodevzdaný úkol není na místě. Pokud bude nehodnocených aktivit více, důsledkem může být nehodnocení v daném předmětu na vysvědčení.
- D** Při hodnocení žáků v průběhu školního roku 2020/2021 je vhodné ještě důsledněji využívat hodnocení především jako **prostředek podpory učení žáků**. Užitečnými nástroji jsou zejména ty nástroje, které mají formativní charakter a nabízejí žákovi k jeho učebním činnostem popisnou zpětnou vazbu, která zahrnuje **konkrétní podněty na zlepšení a další učení**. Formativní způsoby hodnocení podporují motivaci žáka k dalšímu vzdělávání a poskytují mu srozumitelné informace o tom, jak se mu daří a co konkrétně je třeba dělat pro další rozvoj.

I Formativní hodnocení je hodnocení průběžné, které přináší žákovi užitečnou informaci o tom, co ví, čemu rozumí nebo co dokáže aplikovat průběžně v rámci vzdělávacího procesu, a směřuje ho k naplnění stanoveného cíle. Umožňuje mu sledovat vlastní pokrok, vede ho k řízení svého učení a pomáhá komplexně rozvíjet jeho osobnost. Účelem formativního hodnocení je tedy identifikovat vzdělávací potřeby účastníků a přizpůsobit těmto zjištěním vyučování a učení tak, aby každý dosáhl maxima ve svém rozvoji vzhledem ke svým individuálním možnostem.

- D** Specifické podmínky letošního školního roku jsou vhodnou příležitostí pro využívání **vrstevnického hodnocení a sebehodnocení** žáků. Oba způsoby hodnocení představují důležitou součást vzdělávání a posilují schopnost žáků sledovat a hodnotit rozvoj svých vědomostí a dovedností a také vědomostí a dovedností svých spolužáků. Proto je vhodné zadání pro žáky formulovat tak, aby z nich byla jasná kritéria dobrého výkonu, a využívat nejrůznější nástroje podporující **autoevaluaci** (např. Kahoot, Socrative Microsoft Forms, GoogleForms, testovací moduly ve školních informačních systémech, nejrůznější mobilní aplikace atp.). Vrstevnické hodnocení a sebehodnocení není vhodné využívat pro známkování!
- D** Vhodné může být využívání tzv. **portfoliového hodnocení**. Čím více je práce žáků individualizovaná, tím větší přínos bude mít tvorba žákovských portfolií a jejich využívání jako podkladů pro hodnocení. Portfolia jsou skvělou příležitostí pro podporu individuálních zájmů žáka a pro propojování formálního a neformálního vzdělávání.

Užitečné odkazy:

- [Formativní hodnocení: Úvod a praktické ukázky](#)
- [Praktické nástroje pro formativní hodnocení v online výuce](#)
- [Hodnocení při online výuce na 1. st. ZŠ](#)
- [Jak na hodnocení za první pololetí 20/21](#)
- [Zapojme všechny.cz](#)
- [Kahoot, herní kvízy](#)
- [Písemky, které se opravují samy](#)

4.2. Celkové hodnocení na konci školního roku

I Hodnocení žáků základních a středních škol a konzervatoří bude na konci školního roku 2020/2021 probíhat dle běžných pravidel jako v předchozích letech v souladu s platnou legislativou. Zároveň je však třeba při hodnocení zásadním způsobem zohlednit specifickou situaci a distanční výuku v tomto pololetí.

§ Na **vysvědčení** je možné hodnotit klasifikací, slovně i kombinací obou způsobů.

- D** Za stávajících okolností doporučujeme ve větší míře využívat hodnocení slovní (zejména u mladších žáků a ve výchovných předmětech), případně běžnou klasifikaci doplnit slovním hodnocením (kombinované hodnocení). **Při kombinovaném hodnocení** je vhodné pro klasifikaci využít jen dostupné doklady referující o znalostech a dovednostech těchto žáků a ve slovní části klasifikaci doplnit o další podstatné informace. Pokud jeden předmět hodnotíte známkou i slovně, známkami hodnotte zejména to, co přesně a objektivně vystihuje podaný výkon žáka, tj. nikoli absence v distanční výuce, jeho charakter či vlastnosti (např. píle, snaha, aktivita apod.). Tyto aspekty naopak popište slovně a přidejte konkrétní doporučení pro další učení.

D Celkové hodnocení tohoto velmi nestandardního pololetí by mělo vycházet jednak ze zjištěné míry dosažení školních výstupů, ale mělo by být přihlíženo i k dalším skutečnostem ovlivňujícím výsledky vzdělávání, kterých žák v hodnoceném období dosáhl. Takovými skutečnostmi jsou např.:

- účast na distanční výuce;
- aktivita při distanční výuce (aktivní zapojení se do učení v synchronní i asynchronní distanční výuce);
- osvojení si nové dovednosti komunikovat v prostředí platform s učiteli i spolužáky;
- řešení problémů spojených s distanční výukou, tvořivost, adaptabilita apod.;
- schopnost organizovat si čas a učení v podmínkách, v nichž žák výrazně přebírá odpovědnost za svou práci;
- jak si osvojil nové digitální kompetence související s distanční výukou synchronní i asynchronní formou;
- jak při vzdělávání podporoval spolužáky;
- jak plnil zadané úkoly (včasnost, kvalita, ale i tvořivost apod.);
- jak participoval na skupinových úkolech;
- zda a jak plnil další doplňkové úkoly;
- zda si žák pamatuje znalosti nabyté při výuce a dříve osvojené znalosti a dovednosti dokáže při dalším procesu učení používat;
- osobní portfolio žáka (v listinné či digitální podobě).

D Jak vyplývá z výše uvedeného, je vhodné na hodnocení v tomto pololetí pohlížet jako na příležitost vzít v úvahu kromě různých forem písemných testů také řadu dalších **nových, ale podstatných kritérií**.

D Zvláště pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, pro které byla distanční výuka vzhledem k jejich potřebám obzvláště náročná, lze doporučit na vysvědčení **slovní hodnocení**.

D Slovní hodnocení doporučujeme také v případech, kdy se **žáky z nepodnětného prostředí** dařilo jen v malé míře zapojovat do distančního vzdělávání. Případný neúspěch či stagnace může mít v takovém případě příčiny, které samotný žák není schopen ovlivnit. U těchto žáků je zapotřebí především identifikovat dosažené úspěchy, na kterých je možné při další práci stavět, a srozumitelným způsobem žákovi zprostředkovat reálná doporučení, která mu pomohou ve vzdělávání dělat pokroky.

D V případech **žáků, kteří během distanční výuky nespolupracovali**, opakovaně se nezapojovali do distanční výuky, neplnili zadávané úkoly či se neřídili pokyny učitele, přestože měli pro aktivní účast na distanční výuce dostatečné podmínky, doporučujeme v rámci hodnocení uvést tyto skutečnosti, popsat nedostatky v přístupu k výuce a formulovat **konkrétní doporučení pro jejich další práci**.

D V letošním školním roce byla zákazem sportu a zpěvu výrazně **omezena výuka tělesné a hudební výchovy**. Při hodnocení těchto předmětů na vysvědčení vycházejte ze zapojení žáků do aktivit, které byly realizovány, ať již při distanční či prezenční výuce. Doporučujeme **využít možnosti slovního hodnocení** a v něm popsat, jaké činnosti byly v rámci těchto předmětů realizovány včetně např. dobrovolných výzev, jak se žák zapojoval a jakých výstupů dosáhl.

D Pro praktické vyučování na středních školách platí, že pokud bylo alespoň částečně realizováno v průběhu distančního vzdělávání, doporučujeme tyto činnosti zahrnout do hodnocení žáků. Vyšší váhu by pak mělo mít **hodnocení žáků za období realizace praktického vyučování po návratu žáků k prezenční výuce**.

4.3. Související právní předpisy

§ Pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků platí, že vychází z posouzení míry dosažení výstupů pro jednotlivé předměty školního vzdělávacího programu. **Hodnocení je pedagogicky zdůvodněné, odborně správné a doložitelné a respektuje individuální vzdělávací potřeby žáků** a doporučení školského poradenského zařízení. Ať již škola hodnotí výsledky žáků slovně, používá klasifikaci nebo oba způsoby kombinuje, je třeba dodržet související ustanovení § 15 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, či ustanovení § 3 vyhlášky č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři.

§ **Slovní hodnocení** zahrnuje posouzení výsledků vzdělávání žáka v jejich vývoji, ohodnocení přístupu žáka ke vzdělávání i v souvislostech, které ovlivňují jeho výkon, a naznačení dalšího rozvoje žáka, a protože obsahuje také zdůvodnění a doporučení, je nástrojem, jak předcházet případným neúspěchům žáka a jak je překonávat.

§ Při používání **klasifikace** jsou výsledky vzdělávání žáka hodnoceny tak, aby byla zřejmá úroveň vzdělání žáka, které dosáhl zejména ve vztahu k očekávaným výstupům, ke svým vzdělávacím a osobnostním předpokladům a věku. Klasifikace zahrnuje ohodnocení přístupu žáka ke vzdělávání i v souvislostech, které ovlivňují jeho výkon. Takovými souvislostmi jsou bezesporu i specifické podmínky distanční výuky, které je třeba i při používání známek **zohlednit ve prospěch žáka**.

Pro základní školy platí:

§ Do dalšího ročníku základní školy postoupí žák, který na konci druhého pololetí prospěl ze všech povinných předmětů s výjimkou předmětů výchovného zaměření stanovených RVP a předmětů, z nichž byl uvolněn.

§ Když z objektivních závažných důvodů nemá základní škola dostatek podkladů pro hodnocení konkrétního předmětu u konkrétního žáka, postupuje podle ustanovení § 52 odst. 3 školského zákona a stanoví se **náhradní termín pro hodnocení nejpozději do konce září následujícího školního roku**. Pokud ani v náhradním termínu nelze žáka hodnotit, tak žák nebude v daném předmětu hodnocen.

D Tento postup nehodnocení by však měl být volen pouze v **mimořádných případech**. Samotný fakt povinného vzdělávání distančním způsobem a s ním související omezený rozsah probraného učiva není důvodem k nehodnocení. I pokud nebylo možné vzhledem k mimořádným opatřením realizovat významnou část vzdělávacího obsahu, typicky například „výchovy“, doporučujeme zaměřit se při hodnocení na tu část obsahu a výstupů, které bylo možné uskutečnit, a hodnotit alespoň tuto část, optimálně formou slovního hodnocení.

§ Žáci, kteří na konci 2. pololetí neprospěli nejvýše ze dvou povinných předmětů s výjimkou předmětů výchovného zaměření, konají opravné zkoušky. Tyto **opravné komisionální zkoušky** se konají do konce školního roku, tedy do 31. 8. 2021. Žák, který nevykoná opravnou zkoušku úspěšně nebo se k jejímu konání nedostaví, neprospěl.

§ Jestliže žák na konci 2. pololetí neprospěl nebo nemohl být hodnocen, **opakuje ročník**, pokud již na daném stupni ročník neopakoval.

§ **Opakování ročníku ze závažných zdravotních důvodů** může ředitel povolit žákovi na žádost jeho zákonného zástupce a na základě doporučujícího vyjádření odborného lékaře.

Pro střední školy platí:

§ Do vyššího ročníku může postoupit pouze žák, který prospěl na konci druhého pololetí ze všech povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem s výjimkou předmětů, z nichž se žák nehodnotí.

§ **Žák střední školy, který nemá ukončenu povinnou školní docházku** (ve středním vzdělávání žáci nižších ročníků víceletých gymnázií a konzervatoří) a neprospěl na konci ročníku, opakuje ročník vždy.

§ **Žák, který má splněnu povinnou školní docházku** (na čtyřletých oborech středního vzdělání se tedy jedná o všechny žáky) a neprospěje na konci druhého pololetí, přestává být žákem školy posledním dnem příslušného školního roku (31. srpna), pokud mu není povoleno ředitelem školy opakování ročníku. To se týká i žáka, který neměl dostatek známek v konkrétním předmětu pro hodnocení a nemohl být hodnocen ani v náhradním termínu. Náhradní termín pro hodnocení musí stanovit ředitel školy pro hodnocení za druhé pololetí nejpozději do konce září následujícího školního roku, fakticky ale musí stanovit termín dříve, neboť žák má možnost konat opravnou zkoušku, pokud neprospěje pouze z jednoho nebo dvou předmětů. Do doby ukončení hodnocení navštěvuje žák nejbližší vyšší ročník. Pokud žák nebude hodnocen ani v tomto termínu, neprospěl.

§ Žák, který neprospěl či nemůže být hodnocen ani v náhradním termínu na konci druhého pololetí nejvýše ze dvou předmětů, má z těchto předmětů **právo konat opravné zkoušky**. Opravná zkouška musí být za druhé pololetí konána do 31. srpna školního roku, ve kterém žák neprospěl. Teprve po neúspěšném vykonání opravné zkoušky z předmětu či předmětů za druhé pololetí žák neprospěje. V tom případě přestává být žákem školy, pokud nepožádá o opakování ročníku, den následující po dni, kdy nevykonal příslušnou opravnou zkoušku. Žák, který neprospěl z více než dvou předmětů, nemá právo konat opravné zkoušky, ale může požádat o opakování ročníku. Žák neprospěje v příslušném ročníku i v případě, pokud neprospěje v prvním školním pololetí z předmětů, které jsou vyučovány pouze v pololetí prvním. Hodnocení žáka v náhradním termínu a možnost konání opravné zkoušky

platí stejně, jako u pololetí druhého, pouze termín pro náhradní hodnocení je stanoven do 30. června. Opravné zkoušky jsou komisionální.

- § Žák, který neprospěl v daném ročníku, může ředitele školy **požádat o opakování ročníku**. Pokud ředitel školy nepovolí žákovi opakování ročníku, je žákem školy do dne následujícího po dni nabytí právní moci rozhodnutí ředitele školy o nepovolení opakování ročníku. Pokud ředitel školy žákovi povolí opakování ročníku, je žák souvisle žákem školy.
- § Ředitel školy může žákovi, který splnil povinnou školní docházku, **přerušit vzdělávání**, a to na dobu nejvýše dvou let. Po dobu přerušení vzdělávání žák není žákem této školy. Po uplynutí doby přerušení vzdělávání pokračuje žák v tom ročníku, ve kterém bylo vzdělávání přerušeno, popřípadě se souhlasem ředitele školy ve vyšším ročníku, prokáže-li odpovídající znalosti. Ředitel školy na žádost ukončí přerušení vzdělávání i před uplynutím doby přerušení, nebrání-li tomu závažné důvody.
- § Hodnocení žáka v odborných předmětech, které stanoví rámcový vzdělávací program v uměleckých oborech, se uskutečňuje po vykonání komisionální zkoušky.

Školní řád a pravidla hodnocení

- § **Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků** jsou nedílnou součástí školního řádu každé školy. Pravidla hodnocení schvaluje podle školského zákona školská rada. V případě, že škola nemá slovní hodnocení ukotveno ve školním řádu a chtěla by tento způsob hodnocení nově využívat, je třeba adekvátně upravit školní řád, předložit jej školské radě ke schválení (lze využít možnost hlasovat korespondenčně – per rollam) a následně informovat o schválené úpravě školního řádu zaměstnance, žáky školy i zákonné zástupce¹². Stejným způsobem je možné provést i jiné úpravy konkrétních pravidel hodnocení na úrovni školy.
- § Dle školského zákona je základní škola povinna **převést slovní hodnocení do klasifikace** pro účely přijímacího řízení na střední školu. Dále je základní škola povinna převést slovní hodnocení do klasifikace nebo obráceně klasifikaci do slovního hodnocení v případě přestupu žáka na školu, která hodnotí odlišným způsobem, a to na žádost této školy nebo zletilého žáka či zákonného zástupce žáka.
- D Doporučujeme s ohledem na mimořádnou situaci **dobře komunikovat veškeré změny** související s pravidly hodnocení jak samozřejmě s celým pedagogickým týmem, tak s rodiči i žáky. Vhodné je nejenom oznámit případné změny ve školním řádu, ale především vysvětlit důvod změn, přístup školy k systému hodnocení i konkrétní postupy.

5. DOPORUČENÍ PRO ČINNOST ŠKOLNÍCH DRUŽIN A KLUBŮ

- I Během adaptačního období je důležitá účelná koordinace a spolupráce školní družiny či školního klubu s kmenovou třídou/školou s cílem naplňovat duševní a sociální potřeby dětí umocněné distanční výukou.
- D Je vhodné plně využít potenciál školních družin a klubů a propojit zájmové a formální vzdělávání. Aktivity ve školních družinách a klubech je vhodné zaměřit především na tyto oblasti:
 - podpora osobnostního a sociálního rozvoje dětí;
 - týmová spolupráce a komunikace;
 - pohybové aktivity a pobyt venku;
 - kreativní aktivity.
- D Školní družina či klub by měly být aktivně zapojeny do podpory primární prevence v souladu s kmenovou školou. Prevenci je potřeba zaměřit na předcházení nežádoucímu a rizikovému chování, posílení kamarádských vztahů,

¹² § 30 školského zákona: Školní řád nebo vnitřní řád zveřejní ředitel na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení, prokazatelným způsobem s ním seznámí zaměstnance, žáky a studenty školy nebo školského zařízení a informuje o jeho vydání a obsahu zákonné zástupce nezletilých dětí a žáků.

budování vztahů v kolektivu (pravidla chování), podporu vzájemné tolerance, respektu a pochopení, na zdravý životní styl (důležitost pravidelného režimu, denní rituály, odpočinek, volnočasové aktivity, bezpečné využívání ICT).

- D** V období přechodu z distanční na prezenční formu vzdělávání by se měly školní družiny či kluby zapojit ve spolupráci s kmenovou školou do efektivního propojování zájmového – neformálního a formálního vzdělávání, podle možností, potřeb a domluvy pomáhat s doučováním, podporou vzdělávání (například podpora rozvoje gramotností) a podporou žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, kteří se účastní zájmového vzdělávání ve školní družině či klubu.
- D** Spolupráce a komunikace jsou základním předpokladem pro úspěšnou práci a zvládání obtíží. A proto ještě více než dříve spolupracujte a komunikujte s účastníky zájmového vzdělávání, s jejich zákonnými zástupci, s kolegy ve školní družině i v kmenové škole. Neváhejte se v případě potřeby obrátit na vedení školy nebo na školní poradenské pracoviště s žádostí o pomoc a spolupráci.

Při náročné práci a snaze pomoci druhým nezapomínejte na sebe, na svoje potřeby a zájmy, na svůj osobnostní rozvoj, na svoje duševní a fyzické zdraví. Nezapomínejte na to, že vy, vaše osobnost, postoje a životní styl může ovlivňovat a být příkladem pro ostatní.